

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017

Sanskrit and Lexicography

Semester II

SL. 201: Modern Lexicography and Translation Studies

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Write long answer. (Any One) विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10
- a) Devices of space saving in Dictionary
b) Planning and Blue print in Dictionary making Phase-I
2. Write short notes. (Any Three) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) 15
- a) Neologism, obsolete and archaic words
b) Right hand side of Dictionary entry
c) Cross referencing
d) Types of arrangement in Dictionary
3. Write long answer. (Any One) विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10
- a) Explain Newmark's theory of translation
b) Translate the following passage into Marathi or Hindi or English.
खालील वेच्याचा मराठी, हिंदी अथवा इंग्रजी भाषेत अनुवाद करा
स्थानम् - महाकवेः भासस्य गृहम् । उपस्थानशाला । एकस्मिन् कोणे नटराजस्य मूर्तिः । भित्तौ शारदायाः
चित्रम् । एकस्मिन् कोणे वीणा-मृदङ्गौ, अपरत्र चित्रफलकः, विर्तिकाश्च । सुष्ठु रचितानि हस्तलिखित-
पुस्तकानि । एकस्मिन् स्थाने भासस्य लेखनस्थानम् । समग्रं वातावरणं समृद्धिं वैदग्ध्यं च द्योतयति ।
ततः प्रविशति भासपत्नी संगीता । संगीता - चतुरिके, चतुरिके । (प्रविश्य)
चतुरिका - इयमहमस्मि । आज्ञापयतु स्वामिनी ।
संगीता - पश्य तावत् आर्यपुत्रः उत्थितो वा, न वा । उषःकालोत्थायी सः कथमिव अद्यापि शयनं न
जहाति ? चतुरिका - ननु स्वामिनि । पूर्वद्युः नाटकदर्शनार्थं गतेन स्वामिना विलम्बेन सुप्तम् ।
संगीता - युज्यते । ममैव हृदयं त्वरते इव । गच्छ स्वं नियोगम् अनुतिष्ठ ।

4. Write short notes (Any Three) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

15

- a) Cultural untranslatability
- c) Skewing

- b) Translation of drama
- d) Scientific translation

5. Fill in the blanks. गाळलेल्या जागा भरा.

10

- a) Voice recording of the interviews can be considered as a source material for the data collection for the dictionary of .....
- b) The Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principle in Deccan College started in .....
- c) Words which are rarely used in the language but were used earlier, are called ..... words.
- d) Major part of editing is done in the dictionary making Phase .....
- e) Two types of cross references are used in the dictionaries:.....
- f) According to Catford, extent, level and ..... are the three factors responsible for the division of translation.
- g) Translation is ..... directional process.
- h) Sanskrit commentary on Sanskrit text is a ..... translation.
- i) In lexical translation ..... are replaced from SL to TL.
- j) When only grammatical units are replaced from SL to TL then that translation is called as .....

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017

Sanskrit and Lexicography

Semester II

SL. 202: Vedic Studies

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Write notes. (Any Two) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 15

a) पुरुषसूक्त   b) सरमापणी-संवादसूक्त   c) अपालासूक्त

2. Write long answers. (Any Two) सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 15

a) Discuss on the various names of the Atharvaveda.

अथर्ववेदाच्या विविध नावावर विवरण लिहा.

b) Write on the woman's incantation against her rival from Atharvaveda 1.14.

सवतीचे भाग्यहरण करण्यासाठी स्त्रीने म्हणावयाच्या सूक्तावर (AV 1.14) टीप लिहा.

c) Explain with reference to the context. संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

असितस्य ते ब्रह्मणा कश्यपस्य गयस्य च ।

अन्तःकोशमिव जामयोऽपि नह्यामि ते भगम् ॥

3. Write long answer. (Any One) सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) 10

a) Rudra as omnipresent God. रुद्र एक सर्वव्यापी देवता.

b) Significance of Rudrādhāya as explained by Sāyaṇa and Bhaṭṭabhāskara.

सायण व भट्टभास्कर यांच्या भाष्यातून व्यक्त होणारे रुद्राध्यायाचे महत्त्व.

4. Write Short notes. (Any two) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 10

a) रुद्रतनु

b) नमक

c) Employment of Mantras of Rudrādhāya. रुद्राध्यायातील मंत्रांच्या विनियोग ॥

5. Answer in one or two words. एक किंवा दोन शब्दात उत्तरे लिहा.

10

- a) Write the name of the seer of Pūṣan hymn ṚV 6.54? ऋ ६ . ५४ या पूषन्सूक्ताचे ऋषी कोण?
- b) Which is the popular name of the hymn ṚV 10.129 ? ऋ १० . १२९ या सूक्ताचे प्रसिद्ध नाव कोणते?
- c) Agni hymn ṚV 1.1 is composed in which metre? ऋ १ . १ या सूक्ताच्या छन्द कोणता?
- d) Mention two other names of the AV. अथर्ववेदाची दोन अन्य नावे.
- e) The name of the Brāhmaṇa text of the AV is _____. अथर्ववेदाच्या ब्रह्मणग्रन्थाचे नाव _____.
- f) The author of the Gṛhyasūtra belonging to the AV is _____.
- अथर्ववेदाशी संबंधित गृह्यसूत्राच्या प्रणेत्याचे नाव _____.
- g) रुद्राध्यायस्य ऋषिः _____ अस्ति । (शंभुः / भगवान्)
- h) रुद्रः _____ स्थानीया देवता । (अन्तरिक्ष / द्युः)
- i) शरव्या इत्यस्य अर्थः _____ । (इषुः / इषुधिः)
- j) _____ यजुर्वेदस्य तैत्तिरीय संहितायाः रुद्राध्याये भट्टभास्करभाष्यम् अस्ति । (कृष्ण / शुक्ल)

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017
Sanskrit and Lexicography
Semester II

SL. 203: Studies in Dharmaśāstra

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Explain the following with reference to the context. (Any Two) 15
संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (कोणतेही दोन)
- a) गुणद्वैधे तु वचनं ग्राह्यं ये गुणवत्तराः ।
b) त्रयाणामुदकं कार्यं त्रिषु पिण्डः प्रवर्तते ।
c) ततोऽर्धं मध्यमस्य स्यात्तुरीयं तु यवीयसः ।
2. Write notes. (Any Two) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 15
a) Duty of eldest son. ज्येष्ठ पुत्राची कर्तव्ये
b) The views of Gautama with respect to the Upanayana.
उपनयनासंदर्भात गौतमाचे विचार
c) Share of youngest son. कनिष्ठ पुत्राचा दायभाग
3. Write the following. (Any One) 10
उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)
a) Explain eight forms of marriage.
विवाहाचे आठ प्रकार स्पष्ट करा.
b) Explain the concept of natural son.
औरस पुत्राची संकल्पना स्पष्ट करा.
4. Explain the following. (Any One) 10
सविस्तर लिहा. (कोणतेही एक)
a) Six types of woman's property. सहा प्रकारचे स्त्रीधन
b) How to identify a false witness? कूटसाक्षी कसा ओळखावा?

8. Fill in the blanks. रिक्तान्या जाग्रा भर्तु.

16

- a) The commentary Mitākṣarā is written by _____
मिताक्षरा टीकेचे लेखक _____ आहेत.
- b) _____ विकल्पः ।
- c) _____ नाम षोडशे वर्षे कर्तव्यं व्रतम् ।
- d) लिखितस्मारितश्चैव _____ एव च ।
- e) _____ पुत्री पितृरिवशस्य भागिनी ।
- f) आत्मानं स्पृशेद्यस्मै _____ तु सा स्मृतः ।
- g) सर्वे एव _____ नाहन्ति भ्रातरो धनम् ।
- h) सर्वेषामप्यभावे तु _____ रिवशभागिनी ।
- i) _____ च यद्दत्तं पत्या प्रीतेन चैव यत् ।
- j) _____ गणकः ।

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017

Sanskrit and Lexicography

Semester II

SL. 204: Veda II Śatapathabrāhmaṇa

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Answer the following. (Any One)

10

उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

a) Write the nature, style, peculiarities and importance of Śatapathabrāhmaṇa.

शतपथब्राह्मणाचे स्वरूप, शैली, वैशिष्ट्ये आणि महत्त्व लिहा.

b) Write a note on Dikṣaṇīyeṣṭi. दीक्षणीयेष्टीवर टीप लिहा.

2. Write note. (Any One) टीप लिहा. (कोणतीही एक)

10

a) प्रायणीयेष्टि

b) आतिथ्येष्टि

3. Write notes. (Any Two) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

15

a) अग्निषोमीयपशुयाग

b) यूपसंस्कार

c) अवभृथस्नान

4. Write notes. (Any Two) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

15

a) औदुम्बरीस्थापनविधि

b) उपांशुग्रह

c) सवनीयपुरोडाशहोमविधान

5. Explain the following terms. खालील संज्ञा स्पष्ट करा.

10

a) अधिषवणचर्म

b) अध्वर्यु

c) अनुवाक्या

d) आमीक्षा

e) उपस्तरण

f) चमस

g) देवयजन

h) उत्कर

i) पत्नीशाला

j) सोमक्रयणी

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017

Sanskrit and Lexicography

Semester II

SL.205: Vedānta II : Sāṅkhyakārikā

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Explain the following verses. (Any Two)

15

खालील कारिका स्पष्ट करा. (कोणत्याही दोन)

a) रङ्गस्य दर्शयित्वा निवर्तते नर्तकी यथा नृत्यात् ।

पुरुषस्य तथाऽऽत्मानं प्रकाश्य विनिवर्तते प्रकृतिः ॥

b) पुरुषस्य दर्शनार्थं कैवल्यार्थं तथा प्रधानस्य ।

पद्ग्वन्धवदुभयोरपि संयोगस्तत्कृतः सर्गः ॥

c) मूलप्रकृतिरविकृतिर्महदाद्याः प्रकृतिविकृतयः सप्त ।

षोडशकस्तु विकारो न प्रकृतिर्न विकृतिः पुरुषः ॥

10

2. Write long answer. (Any One)

विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

a) Establish the existence of Puruṣa?

पुरुषाचे अस्तित्व सिद्ध करा.

b) What are the characteristics of Guṇas? Explain them in details.

गुणांची लक्षणे कोणती ते सविस्तर स्पष्ट करा.

10

3. Write long answer. (Any One)

विस्तृत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

a) What are the reasons for non-perception of things? Elaborate with suitable examples.

पदार्थाच्या अनुपलब्धिची कारणे कोणती ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

b) Explain different characteristics of Buddhi.

बुद्धिचे विविध गुणधर्म सांगा.

4. Write short notes. (Any Three)

15

रीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

- a) विवेकख्याति: b) सूक्ष्मशरीर c) अनुमान d) ज्ञानेन्द्रियाणि

5. Answer the following questions.

10

खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) State the types of sorrows. दुःखाचे प्रकार सांगा.
- b) What is acquired through non-attachment? वैराग्यामुळे काय साध्य होते?
- c) Name the types of प्रत्ययसर्ग. प्रत्ययसर्गाचे प्रकार कोणते?
- d) Which elements are included in threefold अन्तःकरण?
त्रिविध अन्तःकरणात कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो?
- e) What is acquired by तत्वज्ञान? तत्वज्ञानामुळे कशाची प्राप्ती होते?
- f) What is the characteristics of अहंकार? अहंकाराचे लक्षण कोणते?
- g) गुणवती प्रकृति: is it true? गुणवती प्रकृति: हे विधान सत्य आहे की असत्य?
- h) From which पञ्चमहाभूतऽ are produced? पञ्चमहाभूताची उत्पत्ती कशापासून होते?
- i) State the number of प्रमाणs in Sāṅkhya philosophy. सांख्यदर्शनातील प्रमाणांची संख्या सांगा?
- j) State whether प्रधान is sensient or insensient? प्रधान चेतन का अचेतन आहे ते सांगा?

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY
Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017
Sanskrit and Lexicography
Semester II

SL.206: Sahitya II : Kāvya-prakāśa and Mṛcchakaṭika

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Explain. (Any One) 10
स्पष्ट करा. (कोणतेही एक)
a) Poetics and Mammaṭa.
काव्यप्रकाश आणि मम्मट.
b) Kāvya-hetus according to Mammaṭa.
मम्मटानुसार काव्यहेतु.
2. Explain with reference to context. (Any Three) 15
ससंदर्भ स्पष्ट करा. (कोणतेही तीन)
a) अत्र स्फुटो न कश्चिदलङ्कारः । रसस्य हि प्राधान्यान्नालङ्कारता ।
b) चतुष्टयी शब्दानां प्रवृत्तिः इति महाभाष्यकारः ।
c) हेतुः न तु हेतवः ।
d) इदमुत्तममतिशयिनि व्यङ्ग्ये वाच्याद् ध्वनिः ।
3. Explain. (Any One) 10
स्पष्ट करा. (कोणतेही एक)
a) Summarise the characteristic features of Mṛcchakaṭika
मृच्छकटिकाची वैशिष्ट्ये सांगा.
b) Explain Mṛcchakaṭika as a Prakaraṇa.
मृच्छकटिकः एकप्रकरण स्पष्ट करा.
4. Write notes. (Any Three) 15
टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन)
a) वसन्तसेना   b) रोहसेन   c) मैत्रेय   d) चारुदत्त

5. Fill in the blanks.

रिकाभ्या जागा भरा

10

- a) जयत्यर्थेन _____ आक्षिप्यते ।
b) मुख्यो व्यापारोऽस्य _____ उच्यते ।
c) तददोषो शब्दार्थो _____ अनलंकृती पुनः क्वापि ।
d) अन्योऽर्थो लक्ष्यते यत् सा लक्षणा _____ ।
e) आरोपितः शब्दव्यापारः _____ लक्षणा ।
f) तत्किं पुनरिदं नवमिव _____ वर्तते ।
g) यदिदानीमहं _____ इव दूरमुत्क्षिप्य पातितः ।
h) यत्र कुत्रापि चरित्वा _____ इवावासनिमित्तं शयनार्थमत्रागच्छति ।
i) दारिद्र्यान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्र्यम् । _____ दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम् ।
j) आर्य मैत्रेय रदनिका खलु अहं _____ ।

*****

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE
DEEMED UNIVERSITY

Pune- 411 006

M.A. Examination, May 2017

Sanskrit and Lexicography

Semester II

SL. 207: Vyākaraṇa II : Siddhāntakaumudī and Vākyapadīya

Time: Two and half hours

Maximum Marks: 60

N. B. i) All questions are compulsory. सर्व प्रश्न अनिवार्य.

ii) Figures to right indicate full marks. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. Write detail answer of the following. (Any One)

10

सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)

a) State the grammatical operations pertaining to a Sarvanāma-designated word.

सर्वनामसंज्ञक शब्दाला विहित असणारी कार्ये नमूद करा.

b) State the grammatical operations pertaining to a Ghi-designated word.

घिसंज्ञक शब्दाला विहित असणारी कार्ये नमूद करा.

2. Write short notes of the following. (Any Two)

15

संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

a) प्रातिपदिकम्   b) अङ्गम्   c) भसंज्ञा

3. Discuss in detail the following lines. (Any One)

10

सविस्तर स्पष्ट करा. (कोणतेही एक)

a) एको निमित्तं शब्दानामपरोऽर्थे प्रयुज्यते ।

b) अर्थरूपं तथा शब्दे स्वरूपं च प्रकाशते ।

4. Write short notes of the following. (Any Three)

15

संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)

a) नादस्य क्रमजन्यत्वम् ।

b) ग्राह्यत्वं ग्राहकत्वं च ।

c) बुद्धिस्थः शब्दः ।

d) शब्दसंज्ञकः क्रतुः ।

5. Write answer to the following questions.

खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- a) रामाभ्याम् इत्यत्र दीर्घत्वं _____ इति सूत्रेण भवति । (रिक्तस्थानं पूरयत)
- b) संबोधने प्रथमाया एकवचनं _____ संज्ञ स्यात् । (रिक्तस्थानं पूरयत)
- c) 'प्रथम' शब्दस्य जसि परे 'प्रथमे' इति रूपं साधु असाधु वा ।
- d) शसादावचि अङ्गस्य भपदयोः का एका संज्ञा ।
- e) हरीन् इत्यत्र किम् अङ्गं कश्च प्रत्ययः को वा आदेशः ।
- f) के उपादानशब्दाः ।
- g) बुद्धिस्थः शब्दः केन अनुगृह्यते ।
- h) ज्ञाने ज्ञेयरूपेण सह किं दृश्यते ।
- i) वृद्ध्यादयो यथा शब्दाः _____ । (रिक्तस्थानं पूरयत)
- j) _____ प्रकषहेतुर्यः स्वातन्त्र्येणोपदिश्यते । (रिक्तस्थानं पूरयत)

*****